

ὀφθαλμοί του ἔρριψαν ἀστραπάς καὶ ἤθελε νὰ ὀρμήσῃ κατὰ τῆς λυγερῆς.

Ἀλλ' ἡ Κυρά Παναγιώταινα κατεσίγασεν εὐθὺς τὰς φωνάς του.

— Σώπα γέροντα, σώπα, εἶπε· φρόνιμος ἦσαι καὶ φρόνιμα δὲν κάνεις. Θέλεις, μαθές, νὰ μάθῃ κι' ὁ κόσμος τῆς πομπές μας; . . .

— Τί νὰ κάνουμε τώρα, εἴ! τί νὰ κάνουμε; ἔλεγεν ἐν ἐξάψει ὁ γέρων, βλέπων ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὡς νὰ ἐζήτηι διέξοδον.

— Τὴν Κυριακὴ τὴν δίνουμε καὶ τελειώνει... λέμε ὅς τὸ παιδί πῶς ἔρχεται Μάϊς.

Τῷ ὄντι δὲν ἦτο ἄστοχος ἡ δικαιολογία τῆς Κυρά Παναγιώταινας. Ἡ ἐρχομένη κυριακὴ ἦτο καὶ ἡ τελευταία ἡμέρα τοῦ Ἀπριλίου. Μετ' αὐτὴν ἤρχιζεν ὁ Μάϊος κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ὁποίου οἱ γάμοι αὐστηρῶς ἀπαγορεύονται εἰς τὰ χωρία. Ἄν θ' ἀνέβαλλον τὴν τέλεσιν αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ περιμένουν μέχρι τοῦ Ἰουνίου. Ἀλλὰ τότε ἤρχιζε τὸ καλοκαίρι καὶ αἱ ἐργασίαι, ὥστε κατ' ἀναγκὴν ἡ ἀναβολὴ θὰ διεδέχετο τὴν ἀνα-

βολὴν μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου. Τίς ὁμως ἡγγυᾶτο εἰς τοὺς ἀτυχεῖς γονεῖς ὅτι καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα τὰ πράγματα θὰ ἔμενον ἕως ἐκεῖ; Ἄν δὲν θὰ ἐκοινολογοῦντο εἰς τὴν κωμόπολιν οἱ ἔρωτες τῆς Ἀνθῆς καὶ τοῦ Γεωργίου ἢ ἂν οὐτοὶ δὲν θὰ προέβαινον εἰς κανὲν ἀπονενοημένον κίνημα; Ἐπειτα ἦτο ἐνδεχόμενον ἡ κακολογία νὰ ἤνοιγε τοὺς τυφλώττοντας μέχρι τοῦδε ὀφθαλμοὺς τοῦ Νικολοῦ εἰς τὰς ἀφροσύνας τῆς Ἀνθῆς.

Οἱ γέροντες καθ' ὅλην τὴν νύκτα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κοιμηθοῦν ὑπὸ τὰς σκέψεις αὐτάς. Ἄ! ὁ γέρων Στριμμένος εὗρισκεν ἤδη πολὺ ἐπικινδυνότερον νὰ ἔχῃ κανεὶς ἐπάνω του ἓνα ἐλαφρόμυαλον κορίτσι παρὰ τοὺς συναγωνισμοὺς ὅλων ὁμοῦ τῶν ἐμπόρων τῆς κωμοπόλεως! . . . Τέλος συνεφώνησε μετὰ τῆς γυναικὸς του νὰ προτείνουν εἰς τὸν Νικολὸν τὴν ἐπίσπευσιν τοῦ γάμου. Τῷ ὄντι δὲ πρῶτῃ πρῶτῃ ἔστειλαν καὶ ἦλθεν οὗτος εἰς τὴν οἰκίαν,

Ἐπείτα συνέχεια

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ.

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΕΡΝΑΝΗ

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε σελ. 394.

Ὁ βιβλιοπώλης εἰσῆλθε μετὰ τοῦ συγγραφέως, ἡγόρασεν ἐν φύλλον χαρτοσήμου, ἐζήτησε γραφίδα καὶ μελανοδοχεῖον καὶ τὸ συμβόλαιον ὑπεγράφη ἐκεῖ, ὁ δὲ Βίκτωρ Οὐγκὼ ἔλαβε τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα ἦσαν δι' αὐτὸν ἀναγκαιώτατα, διότι πᾶσα ἡ ἐν τῇ οἰκίᾳ του χρηματικὴ περιουσία συνίστατο εἰς πεντήκοντα φράγκα.

Ἐπείστρεψεν ἀμέσως εἰς τὸ θέατρον καὶ ἐκ τοῦ κοινῷ σεβασμοῦ ἐνόησεν ὅτι ἡ ἐπιτυχία δὲν εἶχε παρεκλίνει. Ἐληγεν ἥδη ἡ τετάρτη πρᾶξις. Ὁ Μισελώ, ὁ Ζοανύ καὶ ὁ Φιρμέν ἦσαν περίχαρτες, καθ' ὅτι αὐτοὶ οἱ τρεῖς εἶχον μερισθῇ τὴν ἔννοιαν τοῦ κοινῷ. Εἰς τὰς τέσσαρας πρῶτας πράξεις ἡ δόνα Σόλα καθυστέρει. Ὁ Οὐγκὼ ἔκρινεν ἐπάναγκες νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν δεσποινίδα Μάρς.

Τὴν εὔρε σκαιὴν καὶ ἀπότομον· προσεποιήθη κατ' ἀρχάς ὅτι δὲν τὸν εἶδε. Ἐξηκολούθησε νὰ δυσανασχετῇ ἐπιπλήττουσα τὴν θαλαμηπόλον τῆς διὰ τὴν ἀργοπορίαν τῆς δῆθεν καὶ παραπονουμένη διὰ τὰς ἀκαταπαύστους εἰς τὸ ἰδιαίτερον δωμάτιόν τῆς ὀχληρὰς ἐπισκέψεις. Ἐπὶ τέλους ἐφάνη παρατηρήσασα τὸν συγγραφέα καὶ ἀπευθυνομένη πρὸς αὐτόν:

— Εἰςεύρετε, τῷ εἶπεν, ὅτι τὸ δράμα σας πηγαίνει πολὺ καλὰ, τοῦλάχιστον διὰ σᾶς καὶ διὰ τοὺς ἄλλους ἐκείνους κυρίους;

— Ἰδοὺ ἐφθάσατε τώρα εἰς τὴν ἰδικὴν σας πρᾶξιν, κυρία.

— Ναί, ἀρχίζω ἐγὼ ὅτε τὸ δράμα τελειώνει! Καὶ δὲν μοῦ λέγετέ σᾶς παρακαλῶ, δὲν θὰ νῦ χαρίστησα βέβαια τοὺς λαμπροὺς φίλους σας. Εἰςεύρετε ὅτι εἶνε ἡ πρώτη φορὰ ὑποῦ δὲν μ' ἐχειροκρότησαν κατὰ τὴν ἐμφάνισίν μου ἐπὶ τῆς σκηνῆς;

— Ναί, ἀλλὰ πόσα χειροκροτήματα σᾶς ἐπιφύλασσονται μετὰ τὸ τέλος τοῦ δραματός!

— Τέλος παντῶν, εἶπε μὲ ἥθος θύματος ὑπέκοντος εἰς τὴν τύχην του, ἀφοῦ ἐδέχθη νὰ ὑποκριθῶ αὐτὸ τὸ μέρος, τοιαύτην ἐπιτυχίαν ἔπρεπε νὰ περιμένω.

Ὅτε ἐφάνη ἐπὶ τῆς σκηνῆς μὲ τὸ λευκὸν ἐκ λειοσηρικοῦ φόρεμά της, μὲ στέφανον ἐκ λευκῶν ρόδων ἐπὶ τοῦ μετώπου, μὲ τοὺς ἐξαισίους ὀδόντας της, μὲ τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο σῶμα ὅπερ διετῆρει πάντοτε ἡλικίαν δεκαοκτὼ ἐτῶν, κατέπληξε διὰ τῆς νεότητος καὶ τῆς καλλονῆς της. Ἡ διασκευὴ τῆς σκηνῆς ἦτο χαριεστάτη· τὸ ἀνδρὸν ἐφ' οὗ συνωμίλουν οἱ προσωπιδοφόροι. τὸ φωταγωγημένον μέγαρον, ὁ κήπος ἐνθα ἀπῆ-στράπτων ὑπὸ ἀμφίβολον λαμψιν φωτὸς οἱ πίδακες τοῦ ὕδατος, ἡ κίνησις τῆς ἑορτῆς, ἡ μουσικὴ τῆς ὀρχήστρας καὶ κατόπιν ἡ σιγὴ ἡ περιβάλλουσα τοὺς δύο ἐραστὰς ἀπομεινάντας μόνους, τὰ πάντα εἶχαν προδιαθέσῃ τὸ κοινόν, ὅτε δὲ ἡ δεσποινὶς Μάρς ἀπήγγειλε μὲ τὴν μελωδικὴν φωνήν της τοὺς ὠραίους στίχους: Ἄ! Ἡ σελήνη πρὸ ὀλίγου ἀνῆρχετο εἰς τὸν ὀρίζοντα κλπ. » ἐχειροκροτήθη ἐνθέρμως καὶ δὲν ἐδικαιοῦτο

ΘΥΜΑΤΑ ΧΑΡΤΟΠΑΙΓΝΙΟΥ

Εἰκὼν Μεσσονίδ

πλέον νὰ φθονῇ «τοὺς ἄλλους ἐκείνους κυρίους.»

Ὁλόκληρος ἡ πέμπτη πρᾶξις ἐδικαίωσε τὴν ἀνυπομονησίαν τοῦ βιβλιοπώλου Μάρ. Ὅτε ὁ Ζοανὺ ἀνύψωσε τὸ προσωπεῖον, ὅφ' ὃ δὸν Ρουὺ Γομέζ παρευρίθη ἄγνωστος εἰς τὴν τελετὴν τῶν γάμων, ἡ φασματώδης ὄψις του ἐνεποίησε τρόμον εἰς τὸ κοινόν· σιγὴ βαθεῖα καὶ πένθιμος ἐπεκράτησε εἰς τὸ ἀκροατήριον. Ἡ δεσποινὶς Μάρς διεφιλονείκησε τὴν ζωὴν τοῦ Ἑρνάν μετ' ἀπαραιμίλλου ζέσεως καὶ αἱ ἀπειλαὶ τῆς κατὰ τοῦ γέροντος ἀντεραστοῦ ἀπηγγέλθησαν μετὰ θαυμαστῆς σφοδρότητος. Τὸ τέλος τοῦ δράματος ὑπῆρξεν ἀληθὲς μέθη. Βροχὴ ἀνθέων ἐπεσε

παρὰ τοὺς πόδας τῆς δεσποινίδος Μάρς. Τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως ἐπευφημήθη καὶ ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς θεωρείοις θεατῶν· μόνον πέντε ἢ ἑξ αὐτῶν δὲν μετέσχον τῶν χειροκροτημάτων. Οὐδεμία δὲ ἠκούσθη διαμαρτυρία.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ ἐπορεύθη νὰ συγχαρῇ ὡς ἤξιζε τὴν ἐξοχὸν ἡθοποιόν. Τὸ δωμάτιόν τῆς ἦτο πλῆρες κόσμου, ἀλλὰ τώρα δὲν παρεπονεῖτο πλέον διὰ τὴν συρροήν. Ἦτο φαιδροτάτη καὶ ὑπερήφανος διὰ τὸ μέρος πῆς, ἐθεώρει δὲ τὸ δράμα ἀριστούργημα.

— Αἶ, εἶπεν αὐτῷ δὲν θέλεις ν' ἀσπασθῇς τὴν δόξαν Σόλαν σου;

Καὶ ἔτεινεν αὐτῷ πρὸς ἀσπασμόν τὴν παρεϊάν.

Ὁ συγγραφεὺς ἀνεμένετο εἰς τὴν πύλην τοῦ θεάτρου ὑπὸ πλήθους νέων, οἵτινες ἤθελον νὰ τὸν συνοδεύσωσιν. Φθάσας εἰς τὴν οἰκίαν του εὗρε τὴν αἵθουσαν πλήρη κόσμου. Ἡ εἰρηνικὴ ὁδὸς τῆς Παναγίας ἔνθα κατῴκει ἐξενίζετο διὰ τὸν ἀσυνήθη ἐκείνον θόρυβον ἐν ὧρα μεσονυκτίου. Ὁ Ἀχιλλεὺς Δεβεριά εἶπεν ὅτι δὲν ἤθελε νὰ κοιμηθῇ κατὰ τοιαύτην νύκτα καὶ μετέβη εἰς τὸ ἐργαστήριόν του ὅπως σχεδιάσῃ τὴν εἰκόνα τῆς τελευταίας σκηνῆς τοῦ δράματος.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὅτε ἀφουπνίσθη ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ εὗρε τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν :

« Παρευρέθην, κύριε, εἰς τὴν πρώτην παράστασιν τοῦ *Ἑρνάνη*. Γινώσκετε τὸν ὑπὲρ ἡμῶν θαυμασμόν μου. Ἡ ματαιοδοξία μου ἀφοσιούται μετὰ στοργῆς εἰς τὴν λύραν σας καὶ γινώσκετε τὸ διατί. Ἐγὼ μὲν ἀπέρχομαι, σεῖς δὲ ἔρχεσθε. Συνιστῶ ἑμαυτὸν εἰς τὴν μνήμην τῆς ὑμετέρας μουσῆς. Εὐσεβὴς δόξα πρέπει νὰ δέεται ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων.

29 Φεβρουαρίου 1830.

«Σατωδριάν»

Ἡ πρώτη παράστασις ἐγένετο τὸ Σάββατον, τὴν δευτέραν δὲ ἐξεδύθησαν αἱ ἐφημερίδες μετὰ τὰς κρίσεις των. Παρεκτὸς τῆς *Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων* πᾶσαι περίπου αἱ λοιπαὶ ἐφημερίδες ἦσαν δυσμενεῖς. Κατεφέροντο καὶ κατὰ τοῦ δράματος καὶ κατὰ τοῦ δημοσίου τὸ ὅποῖον εἶχε στρατολογήσει ὁ συγγραφεὺς. Τοὺς ζωηροὺς ὁπαδοὺς του ἀπεκάλουν ληστὰς ῥυπαροὺς καὶ ῥακενδύτας συλλεγέντας ἐξ ἀγνώστων καταγωγῶν, οἵτινες μετέβαλον τὸ θέατρον εἰς σπήλαιον, οἵτινες ἀφένθησαν εἰς ὄργια βδελυρὰ καὶ ἔψαλαν ἄσματα ἐπαναστατικὰ κατὰ τοὺς μὲν, ἀσεβῆ κατὰ τοὺς δὲ ἐντὸς τοῦ σεπτοῦ τέμνους τῆς Μελομένης.

Πτοηθεὶς ἐκ τῶν κρίσεων τούτων καὶ προβλέπων νέαν μάχην ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος ἔδραμε πρὸς τὸν συγγραφέα ἀπαιτῶν ὅπως, ἀφου δὲν ἤθελε τοὺς ἐμμίσθους χειροκροτητάς, μεριμνήσῃ τοῦλάχιστον νὰ συνζηροῖσιν τοὺς φίλους του διὰ τὴν δευτέραν παράστασιν. Ἀλλ' οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν εἶχον ἤδη σπεύσει αὐθορμήτως. Ἡ ὁδὸς Βαλοᾶ ἔβριθεν ἀπὸ τῆς μεσημβρίας πλήθους περιέργων ἀναμενόντων νὰ ἴδωσι τὴν εἴσοδον τῶν ἐπιδρομέων. Ἀλλ' εἰς τοὺς νέους δὲν ἐπετραπή πλέον νὰ εἰσέλθωσι διὰ τῆς βασιλικῆς θύρας οὐδὲ νὰ μείνωσιν ἐγκλειστοὶ ἐπὶ τέσσαρας ὥρας. Εἰσῆλθον ὀλίγον τι πρὸ τῆς ἐνάρεως τῆς παραστάσεως διὰ τῆς ἀποκρύφου διόδου ἐπομένους ἔλειψαν τὰ ἄσματα καὶ οἱ ἄλλαντες καὶ τὰ ἐπίλοιπα. Ἐξηκολούθει ὁμοῦ πάντοτε νὰ ἐκπλήττῃ καὶ νὰ σκανδαλίζῃ τοὺς θεατὰς ἢ ἀλλόκοτος ἐνδυμασία των. Τὴν προσοχὴν ὡς πάντοτε ἐφείλκυε πρὸ πάντων ὁ Θεόφιλος Γωτιέ, φέρων παρεκτὸς τοῦ ἀπαστράπτον-

τος πορφυροῦ ἐπενδύτου ἀναξυρίδας φοιοῦ ἀνοικτοῦ χρώματος μετὰ σειρὰς ἐκατέρωθεν ἐκ μέλανος ὀλοσηρικοῦ καὶ πῖλον πλατύγυρον εἰς τὴν κεφαλὴν ὑφ' ὃν κατέπιπτε μέχρι τῶν ὤμων ἡ πλουσία κόμη.

Ὀλίγας στιγμὰς πρὶν ἢ ἀρθῇ ἡ αὐλαία συνέβη γεγονὸς ἐπαναληφθὲν κατὰ τὴν παράστασιν πάντων τῶν δραμάτων τοῦ Οὐγκώ· ἐρρίφη ἐκ τῶν ἄνωθεν εἰς τὰ θεωρεῖα τῆς πρώτης σειρᾶς καὶ εἰς τὰς ἰδιαιτέρας θέσεις μεγάλη ποσότης τεμαχίων χάρτου λεπτότατα κεκομμένων, ἅτινα στροβιλιζόμενα ἐπεκάθηον ἐπὶ τοῦ προσώπου, ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων, ἐπὶ τῆς κόμης ἢ ἐπὶ τῶν κολπῶν τῶν γυναικῶν, ὅλοι δὲ οἱ θεαταὶ ἠγείροντο, ἐσειόντο, ἐθορυβοῦντο, ἐκαθαρίζοντο. Ἦτο καὶ τοῦτο νέα ἀφορμὴ δυσαρεσκείας κατὰ τοῦ *Ἑρνάνη*. Οὐδὲν ποτε ἐγνώσθη περὶ τοῦ δράστου τῆς τοιαύτης πράξεως οὐδὲ περὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς.

Εὐθὺς ἡ τρικυμία ἤρξατο βρέμουσα ἀπὸ τῶν πρώτων σκηνῶν. Τοὺς καλλιτέρους στίχους ὑπεδέχοντο μετ' εἰρωνικοῦ γέλωτος. Ἡ φράσις *de la suite j'en suis* ἐνεκα τῆς ἀτυχοῦς παρηγήσεως ἐγένετο ἀφορμὴ γέλωτος παραπεταμένου καὶ πολὺ μετὰ τὴν παράστασιν οἱ ὁπαδοὶ τῆς κλασικῆς σχολῆς ἐπανελάμβανον πρὸς ἀλλήλους τὴν φράσιν γελῶντες. Ἡ σκηνὴ τῶν εἰκόνων παρήλθεν ἀκινδύνως, ἀλλ' ἀπεναντίας ὁ χειροκροτηθεὶς κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν μονόλογος ἐγένετο δεκτὸς μετ' εἰρωνικῶν ἐπιφωνήσεων. Ἡ ἀρχὴ τῆς πράξεως ἤρεσεν ὁπωσοῦν, ἀλλ' ὅτε ὁ Ἑρνάνης ἀποκαλεῖ τὴν δόναν Σόλαν «ιδιότροπον» διότι θέλει ν' ἀκούσῃ ἐν ἄσμα ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτός, οἱ γέλωτες ἐπανελήφθησαν καὶ ἐξηκολούθησαν μέχρι τέλους τοῦ δράματος. Τὴν ἐπομένην αἱ ἐφημερίδες χαιρεκακοῦσαι, διότι πράγματι ἡ συρροὴ τοῦ πλήθους ἦτο ὀλιγωτέρα ἢ κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν, ἐχαρὰ κτήριζον τὴν δευτέραν ἐκείνην παράστασιν ὡς ἀποτυχίαν, καί τοι τὰ χειροκροτήματα τῶν φίλων τοῦ ποιητοῦ ἦσαν πάντοτε ζωηρά.

Ἡ τρίτη παράστασις ἦτο ἐπίσης θυελλώδης. Ἀλλὰ μετ' αὐτὴν ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐδικαιοῦτο πλέον κατὰ εἰθισμένα νὰ διαθέτῃ μέρος τῶν θέσεων τοῦ θεάτρου. Οἱ ἡθοποιοὶ ἐπέμενον νὰ προσκληθῶσιν οἱ μισθωτοὶ χειροκροτηταί· ἀλλ' ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος πάντοτε γενναϊόφρων παρεχώρησεν εἰς τὸν συγγραφέα ἐκατὸν θέσεις δι' ἐκαστὴν παράστασιν.

Ἐκατὸν ὑπέρμαχοι ἀπέναντι χιλίων πεντακοσίων ἦσαν ὀλίγοι· ἀλλ' ὑπὸ τοὺς ὄρους τούτους ἐμελλε πλέον νὰ διεξαχθῇ ὁ ἀγὼν καὶ αἱ ἐχθρικά ἐφημερίδες ἐκήρυσσον ὅτι τὸ ἀληθὲς δημῶσιον ἐμελλε νῦν νὰ κρίνῃ.

Ὁ ἀγὼν ἐξηκολούθησε σφοδρός. Ἐκαστὴ παράστασις ἦτο μάχη. Οἱ ἐν τοῖς θεωρείοις ἐγέλων μυκτηριστικῶς, οἱ ἐν ταῖς ἰδιαιτέροις θέσεσιν ἐ-

συρίζον καὶ ἦτο τοῦ συρμοῦ τότε ἡ φράσις «ὕ-
πᾶνωμεν νὰ γελάσωμεν εἰς τὸν Ἑρνάνην.» Οἱ
ἐναντίοι ἐδείκνυν τὴν ἐχθροπάθειάν των ἀνα-
λόγως τῆς ἐαυτῶν ἰδιοσυγκρασίας· τινὲς μὲν ἐ-
στρεφον τὰ νῶτα πρὸς τὴν σκηνήν, ἄλλοι ἔφου-
γον ἐν τῷ μέσῳ τῆς παραστάσεως κλείοντες
μετὰ πατάγου τὴν θύραν τοῦ θεωρείου· ἕτερος
ἀνεγίνωσκεν τὰς ἐπικρίσεις ἐφημερίδος. Ἄλλ' οἱ
πλεῖστοι παρηκολούθουν τὸ δράμα ἐπικρίνοντας
ἐκάστην λέξιν, ὠρούμενοι, συρίζοντες, ἐμποδί-
ζοντες τοὺς ἄλλους ν' ἀκούσωσι, ταρασσόντες
τοὺς ἡθοποιούς. Οἱ ἐκάτὸν ὑπέρμαχοι ἡμύνοντο
ἡρωϊκῶς· ἐχειροκρότου ἔμμανως, ἐξυβρίζον τοὺς
συρίζοντας. Ὁ Ἑρνέστος τῆς Σαξονίας Κοβούρ-
γου ἕνεκα τῆς πολλῆς του ζήσεως δὲν ἀπέβλε-
πεν οὔτε εἰς τὸ φῶλον οὔτε εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν
ἐναντίων. Ἰδὼν κυρίαν τινα γελῶσαν κατὰ τὴν
σκηνὴν τῶν εἰκόνων ἀνέκραξε·

— Κυρία, κακὰ κάμνετε νὰ γεῶτε φαίνον-
ται τὰ δόντια σας.

Ἄλλοτε πάλιν ἀκούων πρεσβύτας τινὰς συ-
ρίζοντας ἀνεβόησεν·

— Εἰς τὴν λαμνητόμον οἱ ξεκουτιασμένοι!
Ἐπειδὴ τοῦ δράματος ἡ ἐπιτυχία ἡμφισβητεῖτο
νῦν ὁ πρῶν θριαμβεύων συγγραφεὺς δὲν ἀπῆντα
εἰς τὰ παρασκήνια τὴν αὐτὴν εὐμένειαν. Τινὲς
τῶν ἡθοποιῶν συνετάσσοντο ἤδη μὲ τοὺς ἀντιπά-
λους καὶ εἰς ἐκ τῶν κυριωτέρων ἔνευε κρυφίως
πρὸς τοὺς συρίζοντας ὥς νὰ ἤθελε νὰ παρστήσῃ
αὐτοῖς ὅτι συνετάσσετο μὲ τὴν γνώμην των. Καὶ
αὐτὸς ὁ Ζοανὺ ἐκλονίσθη. Μόνη ἡ δεσποινὶς Μὰρς
ἀπέμεινε γενναία μέχρις ἐσχάτων. Τὸ κοινὸν δὲν
τὴν ἐσέβετο πλέον καὶ διὰ πρῶτην φορὰν ἤ-
κουσε νὰ τὴν συρίζωσι· καὶ παρεπονεῖτο μὲν
πικρῶς διὰ τοῦτο πρὸς τὸν συγγραφέα, ὅστις
ἦτο ἡ ἀφορμή, δὲν ἐπῆνει δὲ πλέον τὸ δράμα·
ἀλλ' ἐπὶ σκηνῆς ἦτο τόσον πρόθυμος ὅσον ἦτο
δύστροπος εἰς τὸ ἰδιαιτέρον δωμάτιον.

Μεθ' ὅλην τὴν ἀντίδρασιν ἐν τούτοις τὰ ἀπο-
τελέσματα τῶν καθ' ἐσπέραν εἰσπράξεων ἦσαν
εὐχάριστα. Οἱ ἀντίπαλοι μετέβαινον εἰς τὸ θέα-
τρον διὰ νὰ συρίζωσι τὸ δράμα, ἀλλὰ μετέβαι-
νον. Εἶχον δὲ παραδόξους ἰδιοτροπίας· νῦν μὲ
ἐπετίθεντο κατὰ μιᾶς σκηνῆς τοῦ δράματος, εἴτα
δὲ καθ' ἑτέρας. Ἡ τὴν προτεραιάν πολλὰ ὑπο-
στάσα σκηνὴ παρήρχετο ἀπαρτῆρητος τὴν ἐ-
πομένην, ἀπεναντίας δὲ ἐξήγειρον τὸν θόρυβον
καὶ τοὺς συριγμοὺς μέρη ἄλλοτε χειροκροτούμε-
να. Κατὰ τι διάλειμμα τῆς τριακοστῆς παρα-
στάσεως ὁ συγγραφεὺς μετὰ τῆς δεσποινίδος
Μὰρς μετὰ περιεργείας ἠρίθμουν τίνες τῶν στί-
χων τοῦ δράματος δὲν εἶχον συριχθῇ, ἀλλὰ δὲν
ἀνεύρισκον τοιούτους.

— Καὶ ὅμως δλόκληρον τὸ ἰδικόν μου μέρος
εἶνε σῶον, εἶπεν ἡ κυρία Θεοὰρ παροῦσα εἰς τὴν
συνδιάλεξιν.

Εἶνε ἀληθὲς δλόκληρον τὸ «μέρος» τῆς ἡθο-
ποιοῦ αὐτῆς συνίστατο εἰς ἓνα καὶ ἡμισυν στί-
χον, ὃν ἀπήγγελλε κατὰ τὴν τετάρτην πράξιν.

— Τὸ ἰδικόν σας μέρος δὲν ἐσυρίχθη; εἶπεν
ὁ συγγραφεὺς· νὰ ἰδῇτε ὅτι θὰ συριχθῇ.

Καὶ τῷ ὄντι ἐσυρίχθη κατὰ τὴν ἰδίαν ἐκεί-
νην ἐσπέραν.

Οἱ ἡθοποιοὶ ἐπὶ τέλους ἔφθασαν μέχρι τοῦ
σημείου νὰ εὐχωνται ὅπως ἐλαττωθῶσιν αἱ εἰς-
πράξεις διὰ νὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ διακό-
ψωσι τὰς παραστάσεις. Τινὲς ἠλπίζον ὅτι δὲν
ἦτο ἀνάγκη νὰ περιμένωσιν αὐτὴν τὴν περίστα-
σιν καὶ ὅτι οἱ νέοι βαρυνθέντες τὸν ἀγῶνα θὰ
παρητοῦντο αὐτοῦ, ἡ δὲ ἀντίδρασις μένουσα κυ-
ρία τοῦ πεδίου θὰ ἐθορύβει ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε
νὰ καταβιβασθῇ ἡ αὐλαὶς πρὸ τοῦ τέλους. Τὸ
τοιούτο ἀνεμένετο καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ποιη-
τοῦ· ἡ πρώτη ἐρώτησις τῆς κυρίας Οὐγκῶ
πρὸς τὸν σύζυγόν της ἐπιστρέφοντα ἐκ τοῦ θεά-
τρου καθ' ἐσπέραν ἦτο· «Ἀφῆσαν νὰ τελειώσῃ
ἡ παράστασις;» Ὁ δὲ βίος αὐτῆς ὁ ἐμπλεὺς
ἀνησυχιῶν καὶ συγκινήσεων σφοδρῶν καθίστατο
τόσον ἐπώδυνος, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία ἐπὶ τέ-
λους ἐπεθύμει ν' ἀκούσῃ εἰς ἀπάντησιν· «Ὅχι!»

Ἄλλ' οἱ νέοι δὲν ἤθελον τοιαύτην λύσιν. Ἡ ἀ-
φοσίωσις των ἦτο ἀμείωτος· διημφισβήτουν μετὰ
πεισμονῆς τὰ διανεμόμενα αὐτοῖς ἐκάτὸν εἰσι-
τήρια. Ἡ ἐπομένη ἐπιστολὴ πρὸς τὸν συγγρα-
φέα παρέχει ἰδέαν τινὰ περὶ τῆς ζωηρότητος καὶ
τῆς εὐθυμίας τῶν ὑπερασπιστῶν του.

«Τέσσαρες τῶν γιαντιστάρων μου μοὶ προσφέ-
ρουν τὸν βραχίονά των. ἐγὼ δὲ τοὺς καταθέτω
εἰς τοὺς πόδας σου καὶ ζητῶ δι' αὐτοὺς τέσσαρας
ἑκατὰς διὰ τὴν παράστασιν τῆς ἐσπέρας ταύτης,
ἂν εἴμεθα ἐν καιρῷ, ἢ διὰ τῶν τῆς τετάρτης,
ἂν δὲν ὑπάρχωσι πλέον εἰσιτήρια διαθέσιμα.

«Σοῦ ἐγγυῶμαι περὶ τῶν ἀνδρῶν μου. Εἶνε
τοῦ σχοιριοῦ καὶ τοῦ παλουκιοῦ. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ
ἐνθαρρύνω αὐτοὺς νὰ ἐμμένωσιν εἰς τὰ τοιαῦτα
εὐγενῆ αἰσθήματα καὶ δὲν τοὺς ἀφίνω ν' ἀπέλ-
θωσι πρὶν δώσω εἰς αὐτοὺς τὴν πατρικὴν μου εὐ-
λογίαν.

«Γονυπετοῦσιν αὐτοὶ, ἐγὼ δὲ ἐκτείνω τὰς χεῖ-
ρας καὶ λέγω· «Ἐλθετε περὶ ἐμέ, ἄνδρες ἀγα-
θοὶ καὶ ὁ Θεὸς ἔστω ὑμῖν βοηθός! Ἡ ἰδέα ὑπὲρ
ἧς ἀμύνεσθε εἶνε καλὴ· πράξετε τὸ καθήκον σας». Ἀποῦ δ' ἐγερθῶσι, προσθέτω· «Ἐμπρός, τέκνα
μου, ἄς φροντίσωμεν περὶ τοῦ Βίκτωρος Οὐγκῶ,
διότι ὁ Θεὸς εἶνε μὲν ἀγαθός, ἀλλ' ἔχει τόσας
ἀσχολίας μας, ὥστε ὁ φίλος μας μόνον ἐφ' ἡμῶν
πρέπει νὰ βραδίῃται. Ὑπάγετε καὶ ἐστὲ ἄξιοι
ἐκείνου ὃν ὑπηρετεῖτε. Ἀμήν!»

«Ὁ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ ἀφωτισμένος σου
Σαρλέ».

Ἄλλ' ὁ Βίκτωρ Οὐγκῶ ἐλάβανε καὶ ἄλλου

εἶδους ἐπιστολάς· μία ἐξ αὐτῶν ἐτελεύτα διὰ τῆς ἐξῆς φράσεως: « Ἄν δὲν ἀποσύρης τὸ ῥυπαρόν δράμα σου ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὥρων, θὰ σὲ κάμωμεν νὰ σοῦ περάσῃ διὰ παντὸς ἡ ἔρεξις νὰ φᾶς ψωμί. » Δύο νέαι οἷτινες ἔτυχον παρόντες ὅτε ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐξέλαβον αὐτὴν ὑπὸ σοβαρὰν ἔποψιν καὶ ἀμεταπίεστως ἠθέλησαν νὰ περιμένωσι τὸν Οὐγκὼ καθ' ἑσπέραν μετὰ τὴν παράστασιν παρὰ τὴν πύλην τοῦ θεάτρου καὶ νὰ συνοδεύωσιν αὐτὸν μέχρι τῆς κατοικίας του, μολονότι αὐτοὶ κατέκουν εἰς ἄλλην ἀπομεμακρυσμένην συνοικίαν. Ἐπραττον δὲ τὸ τοιοῦτο τακτικῶς μέχρι τῆς τελευταίας παραστάσεως.

Ἐνῶ ἡ φιλολογία διέκειτο εἰς τοιοῦτον ἀναβρασμόν καὶ ἡ πολιτικὴ ἀφ' ἑτέρου συνεταράσσετο. Τὸ κοινὸν ἐνδιαφέρον ἀπασχόλει ὁ Ἐπράνης μετὰ τοῦ ἀγγέλματος τῶν 221. Εἰς τῶν συντακτῶν τοῦ *Γαλλικοῦ Ταχυδρόμου* φίλος τοῦ συγγραφέως, μολονότι ἡ ἡμερὶς του διέκειτο ἐχθρικῶς πρὸς αὐτόν, ἔλεγε πρὸς τὸν Οὐγκὼ:

— Δύο ἄνδρες εἶνε σήμερον λίαν μισητοὶ ἐν Γαλλίᾳ, ὁ Πολινιάκ καὶ σεῖς.

Ὁ ἄγων ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας. Ἐν Τολώσῃ νέος τις καλούμενος Βάτλαμ ἐμονομάχησε ἐνεκεν τοῦ Ἐπράνης καὶ ἐφονεύθη. Ἐν Κάνναις εἰς λοχίας τῶν δραγόνων ἀποθανὼν κατέλιπε τὴν ἐξῆς διαθήκην: « Ἐπιθυμῶ νὰ γραφῇ τὸ ἐξῆς ἐπὶ τοῦ τάφου μου: *Ἐνταῦθα κεῖται εἰς πιστεύσας εἰς τὸν Βικτωρα Οὐγκὼ.* »

Ἡ διακοπὴ τῶν παραστάσεων ἐπῆλθε μετὰ τὴν τεσσαρακοστὴν πέμπτην, συνετελεία ἀδείας ἀπουσίας, ἣν ἔλαβεν ἡ δεσποινὶς Μάρς.

Ὅτε μετὰ ὀκτῶ ἔτη ἐπανελήφθησαν αἱ παραστάσεις τοῦ δράματος καὶ δὲν ἤκούοντο πλέον ἀποδοκιμασίαι ἀλλὰ συνεχεῖς ἐπευφημίαι, δύο θεαταὶ ἐξερχόμενοι τοῦ θεάτρου συνωμίλουν.

— Οὐδόλως ἄπορον εἶναι δὲν συρίζουν πλέον, ἔλεγεν ὁ εἰς ὅστις εἶχε βεβαίως χρηματίσει ἀντίπαλος τοῦ δράματος· ὁ συγγραφεὺς μετέβαλεν ὅλους τοὺς στίχους.

— Ἀπατάσαι, ἀπήντησεν ὁ ἕτερος· δὲν μετεβλήθη τὸ δράμα, ἀλλὰ τὸ κοινόν. X*

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Κωστὴ Παλαμᾶ

Ἥλιε θεέ, πατέρα, βασιλῆᾶ,
Ποῦ μεσ' ἀπ' τὸν ἀπέραντον αἰθέρα
Στέλνεις 'ς τὴ γῆ χρυσόφτερα φιλιά,
Ποῦ δίνεις τῇ ζωῇ καὶ τὴν ἡμέρα·
Μεγάλε, ἀστραφτερὲ καὶ δυνατέ,
Καλοὺς, κακοὺς ἢ λαῦρά σου θερμαίνει,
Καὶ ζοῦν ἀπὸ τὸ φῶς σου νικηταὶ
Καὶ νικημένοι.

Κανένα δὲν ἀδίκησες ποτὲ
Μέσα 'ς τὴν ἀπειρή σου καλωσύνη.
Καλὲ κ' ἐλεπτή καὶ δοξαστέ,
Κάνεις καὶ 'ς τὸν κακὸν ἐλεημοσύνη.
Γιατὶ κ' ἐκεῖνος κάποτε ἔμπορεῖ
Μὲ δάκρυα τὸ κροῖμά του νὰ πλύνῃ,
Καὶ τότε τὴν παρηγοριά νὰ ὄρῃ
Καὶ τὴ γαλήνη.

Μὰ 'ς τὸν ἀδικημένο, 'ς τὸ φτωχό,
'Σ τὸν ἄρρωστο, 'ς τὸ δοῦλο καὶ 'ς τὸν ξένο
Γιὰ δῶρο ἀτίμητο καὶ μοναχό
Δίνεις τὸ φῶς τὸ τρισευλογημένο.
Κι' ὅταν βαθεῖα μέσα 'ς τὴ φυλακὴ
Καμνιά ψυχὴ διψᾷ φωτὸς ἀχτιδα,
'Μπαίνεις κρυφὰ καὶ φέρνεις μυστικῇ,
Καλὴν ἐλπίδα.

Ὅταν ἡ ῥοδοδάχτυλη Αὐγὴ
Πάρῃ καὶ ζέψῃ τ' ἅτια τὰ χιονᾶτα
'Σ τὸ πορφυρένιο ἀμάξι της, καὶ 'βγῇ
Γιὰ νὰ σ' ἀνοίξῃ τὴν οὐράνια στράτα,
Μαζεύει τ' ἀστρά ἢ Νύχτα βιαστικῇ,
Ἡ μάννα τοῦ Κακοῦ καὶ τοῦ Θανάτου,
Καὶ ρίχνεται μὲ φόβο, ὀρμητικῇ
'Σ τὸν Ἄδην κάτω!

Τότε προβάλλεις, Ἥλιε βασιλῆᾶ·
Γεμίζει ἡ δόξα σου τὸν κόσμον πέρα,
Καὶ φαίνεται πῶς βάζεις πυρκαϊὰ
'Σ τὸν οὐρανό, τὸ γέρο σου πατέρα.
Τότε κι' ὁ κόσμος σὲ δοξολογεῖ,
Λαχταριστὴ σὲ χαιρετᾷ ἡ πλάσι,
Πουλιά, λουλούδια, θάλασσα καὶ γῆ,
Λίμναις καὶ δάση!

Κι' ὅταν ᾤψηλὰ τ' ἀμάξι σου ἀνεβῇ,
'Σ τὰ μεσουράνια, 'ς τ' ἀπαρτα παλάτια,
Χτυπᾷς καὶ τιμωρεῖς τὸν ἀσεβῆ
'Ὅπου τολμῆσῃ νὰ σὲ ἰδῇ 'ς τὰ μάτια.
Τότε κ' ἐσὺ θεὸς τρισφωτεινός,
'Ὀλόλαμπρος ἀστράφτεις ὀργισμένος,
Καὶ μένει εὐθύς ὁ δόλιος ταπεινός
Καὶ τυφλωμένος!

Μὰ 'ς τὸ βασίλειμα κ' ἐσὺ θαρθῇς·
Κάνεις δὲν ἔμπορεῖ νὰ σὲ βαστήξῃ.
Μέσα 'ς τὴ θάλασσα θ' ἀφανισθῇς·
'Ὁ Ὀκεανὸς τὰ κάλλη σου θὰ πνίξῃ.
Καὶ κάνει ὁ νοῦς μιὰ σκέψι ἀληθινή,
Πῶς ἔχει τέλος κάθε βασιλεία,
Καὶ πῶς παρνοῦν καὶ δόξα φωτεινὴ
Καὶ μεγαλεῖα!

Μὰ δὲν ἀπέθανες· γιατί οἱ θεοὶ
Δὲ σβουοῦν, δὲ χάνονται σὰν τοὺς ἀνθρώπους.
Αὔριο θὰ φέρῃς πάλι τὴ ζωὴ
'Σ τὴ γῆ, 'ς τὴ θάλασσα, 'ς τοὺς ἰδίους τόπους
Κι' ὅσο τὰ χεῖλη μου ἔχουν τὴ 'μιλίᾳ
Θὰ τραγουδῇ ἡ καρδιά μου κάθε ἡμέρα:
Χαῖρε θεέ, ἀφέντη, βασιλῆᾶ,

Χαῖρε πατέρα!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΟΣ.